

כאשר קיימו וקבלו עליהם מקרוב להצריכה נפיחה יש לדון אם רשאים לבטל ההסכמה ההיא, ודבר פשוט הוא שזה תלוי מההיא דר' יוסי בר בון שהביא כ"ת⁷².

זהו הנראה בעיני
הצעיר יוסף קארו

אוצר החכמה

ומוהר"ר שלמה שיריליו מרי ורבי זצ"ל השיב לי וז"ל:

דבר-ידוע מנהג האשכנזים שסוברים שאין נפיחה בעולם ואפ"ה מורים התר אם היא דבוקה בלי פילוש. וכן כתב הראב"ד ז"ל בספר האשכול שלו והיה בבית דין שמואל בנבנשת ז"ל. ויש בידי ספר ישן מהראב"ד ז"ל ומתרץ השגות הר"ז הלוי שהשיג על הרי"ף ז"ל, ושם כתוב שהוא מורה בדברי רב נחמיה בריה דרב יוסף הן לקולא כדברי הרמב"ם ז"ל. וכן מנהגנו בשאלוניקי להתיר נפיחה כדבריהם, וכן בפאס עיר גדולה של חכמים ושל סופרים מתירין נפיחה, וזה ידוע. ואין בינינו ובין האשכנזים מחלוקת אלא בסרוכה, כלומר שרובה נפרדת והמקום ההוא בלבד נסרך, לפי שיש לנו לומר דודאי אי זה מאורע אירע לשם, או חיבוט שנתנו לה מכה בחוזק, או אי זה קוץ מכאיב נתחב לה שם ומפני כך נסרכה, ומפני כך נחלקו המנהגים, אבל כשכולה דבוקה ליכא מאן דפליג שהיא מותרת, ולא היתה סירכא אלא מחמת זיעה שהיה באחורי הריאה ובא לה קור מיד, וכגון שהבהמה רצתה יותר מדאי ומצאה מים מיד ושתתה שכל אותם המים הם זיעה והזיעה ההיא שוה בכל חלקי הריאה ואותם המים של הזיעה נהפכין לסירכא והוסרכה כלה ונדבקה. וזהו טעמן של המתירין

72. כאמור לעיל תשובה זו נדפסה בשו"ת אבקת רוכל סי' ר"ט, ובמקום שמסתיימת התשובה כאן נוסף שם עוד קטע שלם. והנה לפי האמור כאן בדברי מרן, נראה שהוא מצדד שמותר להחזיק במנהג הישן להתיר בלא נפיחה, ושיש לעיין אם אותם האוסרים צריכים לבטל דבריהם, ולא הכריע. ואילו לפי המשך הדברים בתשובתו הנדפסת שם, נראה שהכריע הדבר שקבלת האוסרים קבלה גמורה היא, אף שלא כתב שיש בה לחייב את מי שאינו מקבל אותה עליו. ושמא לא רצה מרן להכניס ראשו בין ההרים ולהתעבר על ריב החכמים דשם, ולכן כתב אל רבי יעקב בקיצור ואילו לעצמו רשם את הדברים במלואם. וזה אשר נוסף שם: "ובנדון זה משמע שהוא כעין דבר שהוא מותר ונהגו בו איסור, שאינו עולה על הדעת שחכמי עיר ואם בישראל שנתקבצו יחד ולא א' מהם שראה דברי הפוסקים המתירים אם היותם כתובים בעט ברזל ועופרת ומצויים ביד כל אדם, אלא שחזקה שכולם קראו אותם ועכ"ז נראה להם להחמיר על עצמם שלא להכשיר בה בלי נפיחה. ועוד שמדברי הרב רבינו יעקב ׳ חביב ז"ל אשר עליו סמכו, נראה שיש פוסקים מכשירים בלא נפיחה, שכתב שאמרו לו הבודקים שמנהגם להכשיר הדבוקה בלא נפיחה ע"פ הרבנים הנז', והנה ודאי היה להם פוסקים על מי שיסמוכו. הרי בהדיא שהחכמים המוסמכים שלא להכשירה בלא נפיחה ידעו שיש פוסקים מכשירים בלא נפיחה, ועכ"ז ראו שלא לסמוך עליהם, מאשר ראו כי הרב הנז' כתב להחמיר ולאסור הסכימו לנהוג כדבריו. ולשון הסכמתם מוכיח כן שכתבו וז"ל, וחפשנו וחקרנו מאין בא להקל בזה ולא מצאנו, אדרבא מצאנו שחכמינו הקדושים אשר בארץ המה החמירו בזה עכ"ל. והדבר ברור דלשון להקל ולהחמיר לא יפול כי אם בדבר שיש אוסרים ויש מתירים, הרי על כרחין שידעו שיש מתירים והסכימו שלא לסמוך עליהם, והא ודאי עדיפא מדבר שידע שהוא מותר, ואין בהסכמה זו משום הוצאת לעז על אבותינו שאכלו טרפות ח"ו, שהרי היה להם ע"מ לסמוך, ועתה שנדבה רוחם אותם להחמיר על עצמם כדברי האוסרים ולהשען על אילן גדול תע"ב, נאם הצעיר יוסף קארו".

הדבוקה בשומן, שיש בהמות שמנות ואפילו בצלעות יש שומן על שטח העצמים, ואם האומות דבוקות שם מתירים אותם כשאין פילוש שהוא הוכחה שהשומן גרם. וכן כתב המרדכי בדף א' של פ' אלו טרפות⁷³ וז"ל, ואם האומות או האונות סמוכים בשומן יותר מכדרךן ואין ביניהם פילוש כלל נהגין להתיר שכן דרך גידולם, ע"כ. וזה טעמו של בעל העיטור⁷⁴ שהתיר היכא שיש מכה בדופן ונסרכה שמה הריאה והלכה הסירכא ג"כ חוצה לה דאזלינן בתר רובא והכשירה. והסכים אליו הראב"ד⁷⁵, וכן הרא"ש ז"ל⁷⁶. והטעם הוא דהסירכא של חוצה לה אינה מחמת נקב אלא מחמת גרמא שמפני כלה היתה נפרדת ואותו המקום של המכה נסרך בלבד, הריאה היא מנשבת ללב וזו ממקומה לנשב רוח אליו ויש לה מכאוב כשנוגעת אל הלב לנשב שאולי תנתק הסירכא של המכה ותמות, לכן כדי לחזקה שלא תנתק נתפשטה הסירכא חוצה לה, שעל כרחיה תהיה דבוקה שם ולא תנתק, ומפני כך הכשירה.

ובענין כשכולה דבוקה, האמת שהרא"ש ז"ל⁷⁷ ממאן בדבר זה וסובר דאפילו בנפיחה שלא להתירה, ולכן כמהר"ר יעקב ן' חביב ז"ל החמיר בדבר זה, ורבותי נוחי נפש חלקם בחיים לא שמעו לו, והחכם השלם כמהר"ר שלמה טאיטצאק ז"ל פער פיו כנגדו ואמר לו קצת דברים של בזיון, ובכלל הדברים אמר לו אם האוסרים האשכנזים התירוה אנחנו מק"ו, וסוברים שזהו חולי האשמה שאומרים הרופאים, ואעפ"י שלסוף אפשר שתמות אין זו נכנסת בכלל מה ששנינו⁷⁸ כל שאין כמוה חיה טרפה, שהרי אפשר לה לחיות שנים עשר חדש, וגבול הטרפה כך שיעורו שהרי אמרו⁷⁹ סימן לטרפה י"ב חדש, ולא תאמר אולי החולי הזה נפל עליה בשנה הזאת ועדיין לא חיתה י"ב חדש, אל תאמר כן, שאדרבא יש לך לומר שבשנה שעברה נפל עליה החולי וכבר חיתה י"ב חדש, דכלל גדול אמרו⁸⁰ נשחטה בחזקת התר עומדת עד שיודע לך במה נטרפה, וכששחטה לא היתה בחזקת טרפה דא"כ אכלנו מחולייא⁸¹ כמ"ש רש"י ז"ל מאור הגולה אביהם של ישראל⁸², מפני כך התירו⁸³ כשחטף אנס הריאה ולא היה ספק בידנו לבודקה, וכן התירו⁸⁴ בא זאב ונטל הריאה, וכן התירו⁸⁵ מורנא, דכיון דמעיקר הדין היא מותרת וממון של ישראל הוא דהתורה חסה על ממונם של ישראל למה נבקש יוהרות וקדושות⁸⁶.

נאם קטן התלמידים

שלמה שיריליו

73. רמז תרי"ז. 74. שער שני הל' שחיטה. 75. תמים דעים סי' י"ב. 76. חולין פ"ג סי' כ"ה. 77. שם ס"ס כ"ב, ועיין טור יו"ד סי' ל"ט. 78. חולין מ"ב ע"א. 79. שם נ"ז ע"ב. 80. שם ט' ע"א. 81. צ"ל מחלבה. 82. ספר פרדס הגדול (ורשה תר"ל) הל' טריפות סי' רכ"ח; תשו' רש"י סי' ס'. 83. ראה שו"ע יו"ד סי' ל"ט ס"ב. 84. גמ' שם. 85. חולין מ"ט ע"א. 86. מתשובה זו של מהרש"ס נלמד כי דעתו היתה ברורה להיתר, ובידינו לפשוט ספיקו של מהר"ש הלוי שנסתפק בדעתו של מהרש"ס וכמש"כ למרן הב"י: "הנני בא עכשיו לצדד צדדי הבעייתא כי אלהי הטובה עלי, מי אמרינן דדנין עם המתירים מכמה טעמים, חדא דכבר אנו מוצאים רב נחשון ורבינו חננאל ואבי העזרי והרוקח ובעל העיטור שהכשירו, ועוד כאלה וכאלה הספרים מלאים

⁸⁷ על אודות הדבוקה כלה שהארכתי בתשובה לעיל, הנה הקושיא היותר גדולה שיש להתר זה הוא ההיא דכתב הטור⁸⁸ דיש מתירין בנפיחה ויש אוסרין וכן עיקר, דנראה דאפילו (בלא בדיקה) [בבדיקה] לא שריא וכמו שהקשה מהרר"י ז"ל. ומלבד מה שכתבתי שם נראה עוד לומר כי לפי מה שכתב הטור דבכל סירכא דעלמא למקום שאין הנקב פוסל בו דהיא טרפה, וכן ורדא לתוך כיסה לפי שיטה זו כת' שאם היא דבוקה כולה אם מתירין אותה בבדיקה, ומסיק שיש אוסרין כמו בשאר סירכות דעלמא דאין מתירין אותם בנפיחה לפי שיטה ההיא, אבל פשיטא דלפי שיטתנו שאנו בודקים הריאה בנפיחה אם אפילו בסירכא דעלמא מכשירין לה בדרך זה כ"ש בדבוקה, וזה נראה אמת בעיני^{הנצי"ה}. וזהנה מה שהקשה מהרר"י ז"ל שא"א שיהיה דברי ס' האשכול מרבנו ירוחם כפי סדר דבריו, הנה למתבונן תמצא לפי דעתי שהביא שם דברי ס' האשכול כפי הסירכא שהיה לדופן דבזה נחית וסליק ועליה קא מהדר, ואגב הביא כל לשונו בדבוק, ולעולם הם דברי המחבר בעצמו. ואפילו שלא יהיו דברי המחבר, מי הוא זה ואי זה הוא שיחלוק על דברי הרב אב ב"ד והוא בעל ס' האשכול חותנו של הראב"ד ז"ל בעל ההשגות. וכבר תראה שהביא דבריו הראב"ד ז"ל בחדושו, והרמב"ן ז"ל הביא בחדושו דברי שניהם, ודוק.

—

מהם, ועוד שפשט המנהג שנים רבות עפ"י ותיקין ואנשי מעשה כנראה מדברי הרב רבינו יעקב בן חביב ז"ל, וכך נמצא כתוב אצל הרב רבי יוסף פאסי ז"ל שדעתו נוטה להתירה מבלי נפיחה, גם החכם הגדול רבי שלמה סיריליי נר"ו כתב להתיר בבדיקותיו⁸⁹. ובהמשך דבריו כותב מהר"ש הלוי: "ועוד דהחכם הגדול רבי שלמה סיריליי אם כתב להקל אולי לא היה אלא כמזכיר המנהג אשר היו אז מנהיגים איפה". ע"כ דברי מהר"ש הלוי. גם בהלכות שחיטות ובדיקות הריאה למהרש"ס (נדפס בקובץ מן הגנוזים, ספר אחד עשר, עמ' א'-כ"ו) נמצא שאין דעתו ברורה בדין זה, שכן פעם הוא כותב (שם עמ' י"ט): "ואם כל הריאה דבוקה לדופן בלי שום פילוש כשרה ג"כ בלא נפיחה". ופעם כותב (שם עמ' כ"ד): "ואם כל הריאה דבוקה לדופן בלא שום פילוש ובלא שום פירוד יש מתירין אותה ואפילו בלא נפיחה ויש מצריכין אותה נפיחה". אולם מעתה אחר שנגלה תשובת מהרש"ס למהר"י סמוט דעתו ברורה להיתר ומשנה אחרונה עיקר. ⁸⁷. מכאן ואילך המשך דברי מהר"י סמוט. ⁸⁸. סי' ל"ט.